

**„PRACUJMY DLA PRZYSZŁOŚCI. ODKRYWAJ-DYSKUTUJ-
PREZENTUJ-PROWOKUJ-ROZWIĄZUJ”¹
Światowy Kongres Bibliotek i Informacji
i 86. Konferencja Generalna IFLA
(17-19 sierpnia 2021)**

Po raz pierwszy w historii IFLA tegoroczny Kongres i 86. Konferencja Generalna odbywały się online, co było spowodowane światową pandemią i wynikającymi z tego różnorodnymi perturbacjami i ograniczeniami. Nowa formuła spotkania wynikała ze strategii IFLA 2019-2024, ogłoszonej na Kongresie w Atenach w 2019 r. Zgodnie z nią było to wydarzenie otwarte, dostępne na wszystkich kontynentach i we wszystkich strefach czasowych. Umożliwiło zdalne uczestnictwo w wydarzeniach, prezentacjach, rozmowach i sesjach a także zapoznawanie się z wystawą posterową.

Hasło tegorocznego spotkania „Pracujmy dla przyszłości. Odkrywaj-dyskutuj-prezentuj-prowokuj-rozwiązuj” nawiązywało do hasła obecnej prezydencji „Pracujmy razem”, sformułowanego przez Christine Mackenzie – prezydent IFLA. Oznacza to skuteczne łączenie działań na poziomie globalnym i lokalnym oraz wykorzystywanie potencjału IFLA jako przestrzeni do spotkań, tworzenia nowych partnerstw w naszej dziedzinie i budowania silniejszych relacji z innymi interesariuszami zainteresowanymi sprawami istotnymi dla bibliotek i społeczności, którym służą.

Działaniem zmierzającym do urzeczywistnienia tego hasła i podejmowania wspólnych działań na rzecz społeczeństwa oraz dziedzictwa kulturowego było zaproszenie do uczestnictwa w Kongresie prezydentów International Council on Archives (David Fricker), International Council on Museums (Alberto Garlandini) oraz International Council on Monuments and Sites (Teresa Patricio).

Jest to dalsze rozwijanie i zacieśnianie współpracy znanej już wcześniej jako GLAM (Galleries, Libraries, Archives and Museums), wzajemne dzielenie się doświadczeniami, wiedzą i wspieranie się w ochronie i zabezpieczeniu dziedzictwa kulturowego, a w czasach pandemii COVID-19

¹ „Let’s work together. Discover-discuss-present-provoke-solve”

także pokazywanie roli kultury i promowanie jej jako ważnego narzędzia w walce z pandemią i przezwyciężaniu jej skutków.

Wielokrotnie podkreślano, że obecny Kongres i Konferencja, odbywające się wirtualnie, mimo istotnego mankamentu, braku bezpośredniego kontaktu i spotkań, może stanowić swoiste antidotum na coraz powszechniejsze, zwłaszcza wśród młodszych ludzi, FOMO (fear of missing out), a więc w czasach ogromnego uzależnienia od Internetu, lęku przed tym, że coś może umknąć naszej uwadze, coś nas ominąć, czy po prostu coś przegapimy. Organizatorzy zadbali także o to, aby program był dostępny zarejestrowanym uczestnikom WLIC 86 przez cały rok. Sesje były zaplanowane w trzech strefach czasowych i możliwe do oglądania później, w dowolnym czasie dla zarejestrowanych uczestników.

Otwarcia tegorocznego Światowego Kongresu Bibliotek i Informacji i 86. Konferencji Generalnej IFLA dokonali Christine Mackenzie – prezydent IFLA i Gerald Leitner, Sekretarz Generalny IFLA.

W Kongresie wzięło udział ponad 2750 osób ze 125 krajów. Zorganizowano ponad 160 sesji, trwających łącznie ponad 90 godzin oraz zarejestrowano ponad 11 461 komentarzy na czacie.

Po raz pierwszy Światowy Kongres Bibliotek i Informacji IFLA został zorganizowany wokół ścieżek tematycznych, zaprojektowanych tak, aby odzwierciedlały różne aspekty pracy zawodu bibliotekarza/pracownika informacji.

Zaprezentowane w tym roku wystąpienia pogrupowane były w pięciu grupach tematycznych:

- Biblioteki wprowadzają innowacje (Libraries innovate)
- Biblioteki obejmują, włączają (Libraries include)
- Biblioteki podtrzymują (Libraries sustain)
- Biblioteki inspirują (Libraries inspire)
- Biblioteki umożliwiają, angażują (Libraries enable, engage)

Do inauguracji obrad w każdej ścieżce zaproszony był główny mówca, przedstawiono także wiele prezentacji i sesji dyskusyjnych organizowanych przez wolontariuszy IFLA.

W niniejszym sprawozdaniu zostaną omówione niektóre z wystąpień w wymienionych pięciu grupach tematycznych.

BIBLIOTEKI WPROWADZAJĄ INNOWACJE (Libraries innovate)

W obliczu dokonujących się różnorodnych zmian (gospodarczych, społecznych, politycznych, technologicznych czy ostatnio spowodowanych pandemią COVID-19) biblioteki, podobnie jak instytucje działające w innych sektorach życia społeczno-gospodarczego, musiały nauczyć się dostosowywać się do nich, aktualizować i tworzyć nowe usługi i oferty,

stać się innowatorami, aby móc nadal zaspokajać potrzeby swoich społeczności. Dzięki ścieżce „Biblioteki wprowadzają innowacje” można było zobaczyć, jak same biblioteki wdrażają nowe rozwiązania w odpowiedzi na zmieniający się świat.

Światowa Organizacja Własności Intelektualnej (World Intellectual Property Organization, WIPO) odgrywa centralną rolę w międzynarodowej infrastrukturze wspierającej tę adaptację i innowacyjność, zarówno poprzez zarządzanie narzędziami własności intelektualnej, jak i szersze działania na rzecz kształtowania polityk i praktyk. A biblioteki są istotnym elementem systemów innowacyjnych i badań, umożliwiając użytkownikom rozwój i naukę. Dotyczy to również pracowników bibliotek, którzy powinni permanentnie doskonalić siebie i świadczone przez siebie usługi.

Główny mówca w tej grupie problemowej – Daren Tang, Dyrektor Generalny WIPO, w rozmowie z Christine Mackenzie, wskazał jak skutecznie promować innowacyjność i ukazywać miejsce bibliotek w tym procesie. Zajął się również sprawami praw autorskich oraz ich roli we wspieraniu bibliotek w działalności na rzecz realizacji ich misji oraz innowacji.

Special Interest Group Evidence for Global & Disaster Health (E4GDH SIG) zajęła się sprawami dostępu do informacji zdrowotnych (*Access to health information as a human right: a global call to action and practical steps*) jako jednego z praw człowieka i zaproponowała podjęcie praktycznych działań w tym zakresie. Pretekstem do tego była pandemia COVID-19. Zwrócono uwagę, że wcześniej ludzie nie byli tak żądni posiadania wiarygodnych informacji na temat opieki zdrowotnej i jednocześnie nie byli tak podatni na dezinformację, która stanowi realne zagrożenie dla zdrowia.

Paneliści podkreślali, że jednym ze sposobów radzenia sobie z tymi problemami jest promowanie powszechnego dostępu do wiarygodnych informacji i umiejętność odróżnienia ich od tych nieprawdziwych. Jak wykazały doświadczenia z ostatnich 20 lat, m.in. dotyczące niezdecydowania się na szczepionki przeciwko wirusowi Ebola, dezinformacja jest ogromnym i narastającym problemem. W zapewnieniu dostępu do informacji upatruje się ważnego zadania bibliotek i zatrudnionych tam specjalistów, którzy będą współtworzyć świadomość zdrowotną wśród obywateli, organizować zasoby informacji na ten temat i kierować do wiarygodnych źródeł informacyjnych.

W tej sesji czworo zaproszonych referentów (Neil Pakenham-Walsh: *The role of the state in ensuring citizens have access to reliable health information*; Margaret Zimmerman: *Health information access as a human right*; Ola El Zein: *Building a public resource centre for credible information*; Blessing Mawire: *Adaptation of Information Professionals in the evolving global health needs*) omawiało kwestie związane z tym problemem, zapraszając do dyskusji także uczestników spotkania.

Zastanawiano się m.in. jak można zbudować lepszą odporność, jaka jest rola bibliotek i specjalistów ds. informacji w rozpoznawaniu informacji wiarygodnych i rzetelnych, czy pracownicy bibliotek robią wystarczająco dużo, aby przyczynić się do przekazywania sprawdzonych informacji o opiece zdrowotnej, zwłaszcza w Internecie. Pandemia miała i ma istotny wpływ na instytucje kultury, a aktualna sytuacja przyspieszyła zmiany i dokonała adaptacji rozwiązań, które już wcześniej były częścią programu transformacji wielu instytucji, w tym także bibliotek.

Jak można wykorzystać kryzys spowodowany m.in. pandemią jako transformacyjną szansę sprostania wymaganiom coraz bardziej cyfrowego świata oraz wirtualnego dostępu do zbiorów i usług bibliotecznych pokazała Sekcja National Libraries. Biblioteki narodowe, które jako kustosz światowego dziedzictwa intelektualnego, zapewniający organizację, ochronę i dostęp do narodowego dorobku piśmienniczego we wszystkich jego formach, musiały szybko dokonać zmian w różnych obszarach swojej aktywności, aby móc kontynuować swoją misję w społecznie zdystansowanym świecie.

Podczas sesji „National Libraries: Innovating and Transforming for Today and Tomorrow” zaprezentowano doświadczenia z sześciu bibliotek narodowych (Belgii – Maud Henry: *Covid as catalyst; towards dematerialized cataloguing at KBR*; Estonii – Kristel Veimann: *A Library is a developing organism*); Kataru – Hind AlKhulaifi: *Qatar National Library's Digital Transformation*) oraz Chile, Meksyku i Peru (Pedro Pablo Zegers Blachet, Pablo G. Mora: *Three Libraries of Latin America: Digital Presence and Transformation Services for its Users – Chile, Peru and Mexico*), które skutecznie wprowadzają innowacje i transformacje tak w organizacji pracy, jak i świadczonych usługach, aby odnieść sukces.

Sekcja Statistics and Evaluation jest zaangażowana w odkrywanie nowych sposobów dokumentowania i oceny wartości bibliotek oraz ich zbiorów i usług. W swoich pracach skupia się na opracowaniu jakościowych narzędzi pomiaru, które pozwolą na ukazanie ukrytej wartości wynikającej z pracy, zbiorów i usług bibliotek, tych zagadnień, które rzadko są mierzone tradycyjnymi metodami.

W sesji zatytułowanej „Can we create surveys that capture hidden value” zaprezentowano wyniki dotychczasowych prac dotyczących projektu ankiety do badań zbiorów specjalnych, która uwzględniałaby dane statystyczne dotychczas niegromadzone. Zwrócono się także do innych sekcji IFLA o umożliwienie dostępu do danych wejściowych i podzielenie się swoimi doświadczeniami na temat pracy i usług, które mają istotną wartość, ale są ukryte w aktualnych modelach badań statystycznych i pozostają nieudokumentowane. Bella Gerlich, przewodnicząca tej Sekcji, przedstawiła projekt pytań ankietowych, które pozwalałyby na wychwy-

tywanie pewnych ukrytych danych i zainicjowała dyskusję na temat formułowania tych pytań.

BIBLIOTEKI OBEJMUJĄ, WŁĄCZAJĄ (Libraries include)

Biblioteki są instytucjami społecznymi, których misją jest służenie wszystkim członkom swoich społeczności bez jakichkolwiek dyskryminacji. Rośnie także świadomość, że prowadzone działania muszą być doskonale dopasowane do adresatów i mieć aktywny charakter.

To samo dotyczy ogółu społeczeństw, gdzie pandemia ujawniła nierówności w dostępie do Internetu, kompetencji informacyjnych czy do możliwości pracy. Stała się również okazją do przeanalizowania sytuacji, możliwości, potencjału i odpowiedzialności społecznych instytucji działających na różnych poziomach administracyjnych i organizacyjnych.

Do rozmów i spotkań dotyczących tych zagadnień wprowadzenia dokonali Emilia Saiz, Sekretarz Generalna oraz Jordi Pascual, Koordynator Komitetu Kultury Zjednoczonych Miast i Samorządów Lokalnych (Culture Committee of United Cities and Local Governments) podczas wywiadu z Prezydent-elekt IFLA Barbarą Lison. Przybliżyli działania Komitetu na rzecz stworzenia nowych modeli rozwoju – Paktu dla Przyszłości – i wskazali, co biblioteki powinny uczynić, aby promować równość społeczną i odgrywać ważną rolę w demokratycznym zaspokajaniu potrzeb swoich środowisk. Poprzez programy o charakterze inkluzywnym powinny wraz ze swoimi zbiorami i aktywnościami docierać do wszystkich społeczności i je wspierać.

Rok 2021 uznany został za Międzynarodowy Rok Twórczego Rozwoju na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (International Year of Creative Development for Sustainable Development). Stało się to dobrą okazją do zaprezentowania podczas WLIC 2021 sposobów, w jaki biblioteki inspirują i wspierają osoby działające na rzecz tworzenia i upowszechniania wytworów kultury oraz jak umożliwiają dostęp do niej.

Cultural Heritage Advisory Committee zorganizował sesję poświęconą roli i udziałowi bibliotek w zachowaniu dziedzictwa kulturowego. Prowadząca sesję Claire McGuire („Libraries as Incubators of Creativity: Ideas Generator”) przypomniała, że biblioteki wzbogacają tkankę społeczną swoich społeczności poprzez zapewnianie im dostępu do swoich zbiorów, technologii i pomieszczeń, w których mogą się spotykać oraz przygotowując różnorodne programy i usługi, sprzyjające kreatywności i uczeniu się przez całe życie.

Uczestnicy sesji mieli możliwość poznania doświadczeń i pomysłów realizowanych w różnych bibliotekach, w których ważną rolę odgrywali

aktorzy i twórcy kultury. Dowiedzieli się także, jak można przygotować podobne wydarzenia kulturalne i jak skutecznie angażować w nie lokalną społeczność. Przedstawione przykłady uwzględniały włączanie artystów, przedsiębiorców i pisarzy do programów bibliotecznych oraz organizowania przy ich pomocy zajęć umożliwiających twórczy rozwój ich uczestników.

Sekcja Art Libraries ukazała różnorodność działań podejmowanych w bibliotekach funkcjonujących w obszarze sztuki („Diversity and Inclusion in Art Libraries”).

W swoim referacie Anelia Tuu (*Art Libraries in Hungary and Serbia and how our Researchers use and interact with social media*) zaprezentowała działające na terenie Węgier i Serbii biblioteki sztuki i przybliżyła wyniki badań dotyczących korzystania przez ich użytkowników, zajmujących się sztukami wizualnymi czy historią sztuki, z mediów społecznościowych i wchodzenia z nimi w interakcje. Jane Carlin (*Transformation: Creating an Art Library for the Next Generation*) zwróciła uwagę na potrzebę zmian w zasadach i polityce tworzenia zbiorów w bibliotekach sztuki, aby odpowiadały potrzebom następczej generacji użytkowników.

Podobnych spraw, nowego zdefiniowania różnorodności zbiorów w tych bibliotekach, dotyczyło wystąpienie Simone Fujita i Li Wei Yang (*Redefining Collection Diversity and Outreach in Art. Libraries*).

Sekcja Library Services to People with Special Needs zajęła się aktualnym problemem dotyczącym ludności przesiedlonej, uchodźców, imigrantów, migrantów oraz osób poszukujących azylu. Zwrócono uwagę na to, jak biblioteki mogą pomagać w rozwiązywaniu lub choćby minimalizowaniu ich trudnej sytuacji, w nowych miejscach. Z myślą o tych osobach Sekcja przygotowała projekt „Library Services for Displaced Populations Guidelines”, który został zaprezentowany podczas tegorocznego WLIC. Dzięki weryfikacji najlepszych praktyk w tym zakresie realizowanych przez biblioteki na całym świecie udało się przygotować wytyczne, które umożliwią skuteczniejsze niesienie pomocy ludziom w ciężkich sytuacjach.

Sekcja Libraries Serving Persons with Print Disabilities zorganizowała sesję („Accessible Library Services”) poświęconą dostępności usług bibliotecznych dla osób mających problemy z korzystaniem z tekstu drukowanego. Martin Kieti (*Accessible books: eKitabu in Kenia*) przybliżył produkcję, dystrybucję i wykorzystanie e-booków w Kenii; Koen Krikhaar (*Changing Gear: Exploring the impact of mainstream accessible books on the role of libraries for the print disabled*) ukazał, jaki jest wpływ powszechnie dostępnych książek na rolę bibliotek dla osób z tą niesprawnością.

Vivian Hansen (*Maneno – a reading app that motivates children to read*) zaprezentowała aplikację, która zachęca do czytania dzieci, także te, które mają kłopoty z czytaniem tekstów drukowanych. Jest to aplikacja edukacyjna przeznaczona dla dzieci w wieku 5-10 lat. Przy pomocy małego

niebieskiego smoka Maneno, wykorzystując książki, techniki i interakcje z gier komputerowych sprawia, że nauka czytania jest atrakcyjna. Pozwala też rodzicom śledzić rozwój ich dziecka i dostosowywać tempo nauki do indywidualnych potrzeb.

Natomiast Virginia Inés Simón (*The role of libraries in implementing the Marrakesh Treaty*) nakreśliła rolę i udział bibliotek w krajach Ameryki Łacińskiej we wdrażaniu postanowień traktatu z Marrakeszu, dotyczącego ułatwienia dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, niedowidzącym i cierpiącym na inne zaburzenia utrudniające odczyt druku.

Special Interest Group IFLA LGBTQ+ Users od 2019 r. pracuje nad projektem wytycznych dotyczących zbiorów, programów a także przestrzeni bibliotecznych odpowiadających potrzebom społeczności LGBTQ+. W tym roku zaprezentowano projekt tych wytycznych, uwzględniający wyniki badań prowadzonych w tym zakresie w bibliotekach na świecie (Julie Ann Winkelstein, Rachel Wexelbaum: *The LGBTQ+ SIG guidelines project*). Natomiast Eleonor Pavlov (*A Swedish guide for libraries' work with LGBTQ+*) omówiła przewodnik dla bibliotek, zatwierdzony przez Szwedzkie Stowarzyszenie Biblioteczne w zakresie pracy z LGBTQ+, zawierający szereg wskazówek, refleksji i doświadczeń, które mogą być przydatne i służyć jako inspiracja dla bibliotekarzy.

Zaprezentowano również nową wersję „The IFLA/UNESCO Public Library Manifesto, (The IFLA/UNESCO Public Library Manifesto: a new chapter in library advocacy)”, którego nowelizację podjęto w ubiegłym roku, aby odzwierciedlał aktualną i przyszłą misję bibliotek publicznych.

BIBLIOTEKI UMOŻLIWIAJĄ, ANGAŻUJĄ (Libraries enable, engage)

Intencją spotkań tematycznych w ramach tej grupy było ukazanie, jak biblioteki zapewniają swoim użytkownikom możliwość uczenia się przez całe życie, jak pomagają w kształtowaniu ich umiejętności i kompetencji informacyjnych, wspierają badania i innowacje, uwzględniając zmienność otoczenia. Teddy Woodhouse, kierownik ds. badań w Alliance for Affordable Internet, główny mówca tej ścieżki, podkreślając różnice w dostępie do Internetu, przybliżył sposoby, dzięki którym biblioteki mogą pomóc każdemu w pełnym wykorzystaniu tego, co jest oferowane w sieci.

Międzynarodowe Centrum Studiów nad Konserwacją i Restauracją Dóbr Kultury (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property – ICCROM) opracowało zestaw narzędzi Our Collection Matter (OCM), który ma pomóc instytucjom kultury powiązać ochronę dóbr kultury, min. książek i rękopisów, z założeniami zrównoważonego rozwoju.

Podczas odbywających się w tym roku warsztatów „Connecting Collections to Sustainable Development: Our Collection Matter Workshop”

interesariusze z sektora GLAM zaprezentowali narzędzia, które wykorzystują do zachowania i udostępniania gromadzonego w ich instytucjach dziedzictwa kulturowego. Celem warsztatów (José Luiz Pedersoli Jr., Vesna Živković, Henry McGhie: *Our Collections Matter*) było poznanie różnych istniejących narzędzi, dostrzeżenie wspólnych obszarów oraz zidentyfikowanie luk, które powinny być wyeliminowane przy weryfikacji aktualnych, czy przy opracowaniu nowego zestawu. Dodatkowym celem tego spotkania było upowszechnienie tych narzędzi w środowisku bibliotecznym i pokazanie, w jaki sposób biblioteki mogą włączyć się do działań na rzecz realizacji SDG.

W ciągu ostatnich 50 lat IFLA opracowała wiele standardów, które obejmują wszystkie dziedziny usług bibliotecznych i informacyjnych. O niektórych z nich wcześniej już wspomniano w tym sprawozdaniu.

Aby standardy IFLA były pomocne i spełniały oczekiwania swoich adresatów muszą na bieżąco być dostosowywane do ciągle zmieniającego się środowiska cyfrowego. W tym celu IFLA podjęła inicjatywę unifikacji cyfrowej i w dokumencie *IFLA Key Initiative 2.3* określiła zasady opracowywania standardów i wytycznych, dzięki którym różnego rodzaju biblioteki mogą doskonalić swoją praktykę i nadążać za nowymi technologiami.

Podczas sesji IFLA Committee on Standards szczególna uwaga została skierowana na standardy IFLA w kontekście zmieniającego się społeczeństwa informacyjnego. Między innymi Vincent Boulet (*The role of IFLA Standards in the context of a changing information society*) podkreślił rolę, jaką standardy odgrywają w radzeniu sobie z problemami użytkowników i wskazał na potrzebę ich dopasowania do dokonujących się przeobrażeń. Boulet stwierdził, że siła standardów IFLA polega na ich ciągłej widoczności i zdolności adaptacyjnej. Aby zapewnić jedno i drugie, należy wykorzystać nowe możliwości budowania relacji z innymi interesariuszami, dołączać inne sieci (np. społeczności Wikibase), przy jednoczesnym zachowaniu nienaruszonej roli bibliotek jako instytucji non profit i instytucji publicznych.

Anaïs Basse (*From digital preservation to digital unification – Guidelines for setting up a digital unification project*) przedstawiła historię *The National Libraries Digital Unification Guidelines*, członków przygotowujących je komitetów i współpracowników. Przypomniała opublikowane przez IFLA w 2019 r. wytyczne dotyczące tworzenia projektu cyfrowej unifikacji (*Guidelines for Setting Up a Digital Unification Project*). Zawierają one listę kontrolną i zalecenia dla bibliotek w zakresie planowania, dostarczania i finalizowania projektów, aby mogły zapewnić cyfrowy dostęp do zbiorów na odległość, a także listę studiów przypadku, na których oparte są wytyczne.

Joseph Hafner, przewodniczący IFLA Linked Data Technical subcommittee LIDATEC, przedstawił aktualizację niedawno uruchomionego pro-

jektu Namespaces, potężnego narzędzia, które łączy wszystkie standardy techniczne IFLA.

Myślą przewodnią Sekcji Government Libraries, zaprezentowaną podczas sesji zatytułowanej „Transforming current thinking into smart policy: the increasing role of libraries as intellectual hubs”, było zasygnalizowanie konieczności zmiany dotychczasowego myślenia o bibliotekach i wypracowania takiej polityki, wykorzystującej innowacyjne mechanizmy oparte na dowodach naukowych, która ukazywałaby zwiększającą się rolę bibliotek jako intelektualnych centrów (David Stokes: *Innovative Mechanisms for Evidence-Based Policy: Understanding how intellectual hubs support complex collaboration and new technologies*; Elizabeth Nash: *The Statistics Canada Library: A case study of supporting evidence-based policy*; Matt Finch: *Planning for Uncertainty: Government Libraries as a Strategic Foresight Resource*).

Sekcja Library Buildings Equipment zorganizowała sesję zatytułowaną „Safe and open: post-recovery library design”. Poświęcona była sytuacji bibliotek i ich działalności po zakończeniu wydarzeń nietypowych dla ich funkcjonowania, np. po pandemii czy po pożarze. Podczas dyskusji, w której wzięli udział m.in. bibliotekarze i architekci, zastanawiano się, jak powinny być zorganizowane przestrzenie biblioteczne, aby umożliwiały w sposób elastyczny realizowanie nowych projektów, oczekiwań użytkowników czy organizację pracy samych bibliotekarzy. Podjęto próbę odpowiedzi na pytania: czy i w jaki sposób różne zachowania i potrzeby użytkowników będą wpływać na organizację przestrzeni bibliotecznej; jak estetyka pomieszczeń i atmosfera tam panująca wpływają na samopoczucie i bezpieczeństwo użytkowników i personelu oraz jakie są możliwości projektowe, aby sprostać tym wyzwaniom.

Kontrolowane wypożyczenie cyfrowe (Controlled Digital Lending – CDL) to metoda, dzięki której biblioteki udostępniają legalnie nabyte książki w formacie cyfrowym w kontrolowanych warunkach. System CDL zapewnia, że wersja cyfrowa jest wypożyczana jednorazowo jednemu użytkownikowi na ograniczony czas, a użytkownik nie może jej pobierać, kopiować ani redystrybuować. Korzystanie z CDL może zwiększyć dostępność zbiorów bibliotecznych, udostępniając książki każdemu, kto ma połączenie z Internetem, niezależnie od fizycznej lokalizacji czy możliwości finansowych. Najbardziej znanym przykładem CDL jest Open Library udostępniana przez Internet Archive.

Problemom tym poświęcona była jedna z sesji IFLA, podczas której słuchacze mogli dowiedzieć się o CDL i kwestiach prawnych związanych z jego wdrożeniem w bibliotekach. Kyle K. Courtney (*Expanding Global Digital access through Controlled Digital Lending*) dokonał przeglądu wykorzystania CDL w Stanach Zjednoczonych i jego wpływu na globalną digitalizację. Natomiast Christina de Castell przedstawiła stanowisko IFLA wobec CDL i przemyslenia adresowane do bibliotek w innych kra-

jach odnośnie zarządzania ryzykiem związanym z digitalizacją i wypożyczaniem.

Temat sesji zorganizowanej przez School Library Section „The Pandemic as a Portal to New Mindsets and Skillsets” dotyczył postrzegania pandemii jako portalu, poprzez który można wejść do nowego, lepszego świata, w którym wszystkie Cele Zrównoważonego Rozwoju ONZ będą osiągnięte, m.in. w wyniku zmiany sposobów myślenia i wypracowywania nowych umiejętności.

Darryl Toerien (*The School Library as Physical and Virtual Learning Space*) zwrócił uwagę, że ten tytułowy portal prowadzi do świata online, który dla bibliotek szkolnych oznacza zwiększenie dostępu do zasobów internetowych, edukację wysokiej jakości i większe niż dotychczas promowanie możliwości uczenia się przez całe życie. Podkreślił, odwołując się do *IFLA School Library Guidelines*, że pandemia zasadniczo nie zmieniła tego co biblioteki już robiły, natomiast zmianie uległ sposób, w jaki to mogą robić.

W prezentacji Roma Tre University (*Italian school libraries in challenging times*) przedstawiono funkcjonowanie włoskich bibliotek w trudnych czasach pandemii. W efekcie jej trwania przyspieszonych zostało wiele działań, w tym przejście od korzystania ze zbiorów drukowanych do zapewniania dostępu do zasobów cyfrowych i zacieśnienia współpracy między innymi szkołami i bibliotekami przy wspólnym użytkowaniu zasobów, czy organizacji usług i szkoleń tak w formie online, jak i hybrydowej. Irina Nehme (*Glowing of the Invisibles. School libraries in Germany during the Pandemic*) w swoim wystąpieniu pokazała, że pandemia na terenie Niemiec, mimo swoich negatywnych skutków, w przypadku bibliotek szkolnych przyczyniła się do wsparcia ich działalności i rozwoju. Ponieważ niemożliwy jest powrót do sytuacji sprzed pandemii, konieczne, jej zdaniem, jest wykorzystanie obecnego czasu do podejmowania mądrych zbiorowych działań. Dostrzegając dobry obecnie czas dla niemieckich bibliotek szkolnych, powtórzyła za Barbarą Lison, prezydent-elekt IFLA, że należy pozwolić niemieckim bibliotekom szkolnym, aby zawsze świeciły jak gwiazdy na niebie, a nie były jedynie świetlikami na krótki okres podczas pandemii.

Rei Iwasaki, Fumie Niwai (*School libraries and COVID-19 in Japan: How did school librarians provide resources and support for distance learning?*) ukazywali, jak podczas pandemii COVID-19 japońscy bibliotekarze szkolni zapewniali dostęp do zbiorów oraz wspierali zdalne nauczanie i uczenie się. W wystąpieniu Zakira Hossaina (*Thriving as a school librarian during COVID-19 pandemic: Asian Perspective*) zaprezentowano sytuację bibliotekarzy szkolnych z perspektywy azjatyckiej a Svetlana Chazova (*School quarantine as a challenge and an opportunity for Russian school librarians*) pokazała możliwość wykorzystania kwarantanny w szkołach jako wyzwanie i szansę dla rosyjskich bibliotekarzy szkolnych w doskonaleniu ich wizerunku.

BIBLIOTEKI PODTRZYMUJĄ, WSPIERAJĄ (Libraries Sustain)

Prezentacje zaproponowane w ramach tej ścieżki dały możliwość przyjrzenia się roli bibliotek m.in. w przeciwdziałaniu zmianom klimatu, a także we wspieraniu zrównoważonego rozwoju w przyszłości.

Rolą bibliotek powinna być troska o przyszłość środowiska i społeczeństwa. Dlatego też biblioteki muszą przyczyniać się do ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz wspierania efektywnej realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ.

Ostatni Raport Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (The Intergovernmental Panel on Climate Change's Report) zwrócił uwagę na koszty rozwoju, które nie uwzględniają wpływu tych zmian na przyszłe pokolenia. Biblioteki od dawna, poprzez gromadzenie i udostępnianie informacji i wiedzy, podejmują działania w tym zakresie. Sesja na temat aktywności na rzecz zmiany klimatu była okazją nie tylko do przypomnienia sobie pilności działań w tej sprawie, ale także ukazania potencjału, jakim biblioteki dysponują, aby móc przyłączyć się do prowadzonych przedsięwzięć lub zainicjować nowe i tym samym przyspieszyć zmianę zachowań na pożądane społecznie.

Na temat roli, jaką mogą odegrać instytucje kultury w szukaniu rozwiązań problemów związanych z dokonującymi się zmianami klimatu, ograniczania negatywnych ich skutków i na rzecz zrównoważonego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego mówił Andrew Potts, założyciel Climate Heritage Network (Sieci Dziedzictwa Klimatycznego), główny mówca w tej ścieżce tematycznej.

Special Interest Groups: Women Information and Libraries, Access to Information Network Africa (ATINA) oraz Evidence for Global and Disaster Health (E4GDH) zorganizowały sesję poświęconą wpływowi zmieniającego się klimatu na środowisko i działaniom, które mogą podjąć instytucje kultury aby wesprzeć lokalne społeczności, szczególnie kobiety (*Climate Impacts: Supporting communities, Users, Collections and Spaces in the era of Climate Changes*). Zaprezentowane wystąpienia to m.in. Martha Lerski: *Supporting Communities: Engaging all stakeholders in identifying and utilising cultural heritage* oraz Nandi Jiyane, Glenrose Jiyane: *Climate uncertainty among women in South Africa and re-thinking corporate social responsibility from information access and sustainability perspective*.

BIBLIOTEKI INSPIRUJĄ (Libraries inspire)

Biblioteki są przestrzeniami, w których użytkownicy powinni mieć możliwość tworzenia i wyrażania siebie, być źródłem kreatywności, a także strażnikami praw kulturalnych dla społeczności i całych populacji. Powinny poszerzać horyzonty swoich użytkowników, pokazywać

różnorodność kulturową, promować ją i przyczyniać się do tworzenia społecznej spójności.

Głównym mówcą tej ścieżki była prof. Karima Bennoune specjalna sprawozdawczyni ONZ ds. kulturalnych (The United Nations' Special Rapporteur on Cultural Rights). Podzieliła się swoją wiedzą na temat obecnego stanu praw kulturalnych i tego w jaki sposób biblioteki mogą wnieść swój wkład w tym zakresie. Prawa kulturalne, obejmujące zarówno wolność tworzenia i wyrażania, jak i uczestniczenia w życiu kulturalnym, stanowią nie tylko kluczową część praw człowieka, ale są również niezbędne do osiągnięcia szerszych celów społecznych i politycznych. Jednak nie wszyscy cieszą się nimi w równym stopniu i zbyt często prawa kulturalne są pomijane lub umniejszane. W swoim wystąpieniu profesor Bennoune przybliżyła przykłady najlepszych praktyk w zakresie promowania i ochrony praw kulturalnych na poziomie lokalnym, krajowym, regionalnym i międzynarodowym.

Hasło tegorocznego WLIC 2021 zachęca do wspólnej pracy dla przyszłości (*Let's work together for the future*), ale nie precyzuje, jak ta przyszłość jest rozumiana, jakie są założenia dotyczące przyszłości, które już dziś wpływają na nasze decyzje, czy właściwie je interpretujemy, jak możemy uniknąć trudnych sytuacji i lepiej radzić sobie z nieoczekiwanymi, jak odkrywać nowe sposoby myślenia o tym, co ma nadejść, i wykorzystać tę wiedzę do lepszego planowania.

Podczas sesji „Library Futures”, Riel Miller, szef Futures Literacy przy UNESCO przeprowadził rozmowę z Barbarą Lison, która wyjaśniła, jak wykorzystać design sprints² do opracowania programów przygotowujących na tę przyszłość. Do udziału w sesji zaproszono uczestników wspólnego projektu Goethe Institut i IFLA (*Emerging international voices*), wchodzących w skład międzynarodowej sieci młodych zaangażowanych w działalność na rzecz wspierania bibliotek w swoich krajach, którzy są uważani za przyszłość światowego bibliotekarstwa. Podzielili się swoimi spostrzeżeniami i pomogli zidentyfikować zagadnienia i kierunki działań, które będą miały wpływ na zawód bibliotekarza, na społeczeństwo i będą kształtować przyszłość bibliotek (*Design Sprint by Emerging International Voices*).

Sekcja Continuing Professional Development & Workplace Learning podczas swojej sesji (*NOW-NEW-NEXT: Seizing the opportunity to redefine and reimagine professional development through online learning*) przypomniała główną zasadę zawartą w *IFLA Guidelines for Continuing Professional Development and Best Practices* z 2016 r., że przyszłość sektora biblioteko-

² „Design Sprint to proces ograniczony czasowo, który stosuje myślenie projektowe (Design Thinking), przebiega zgodnie z sekwencją faz i wykorzystuje zestaw narzędzi w celu zwiększenia szans na pomysły i rozwiązania”. Zob. *Design Sprint Emerging international voices. Facilitated by Adela Cristea, DesignThinkers Academy Goethe-Institut & IFLA*. IFLA WLIC 2021, Goethe Institut. <file:///C:/Users/selle/Downloads/design-sprint-by-emerging-international-voices.pdf>

znawczo-informacyjnego jest uzależniona od kształcenia ustawicznego i doskonalenia zawodowego, a odpowiedzialność za rozwój i sytuację zawodu spoczywa w rękach wielu osób: nie tylko tych zajmujących się bezpośrednio kształceniem na różnych poziomach, ale także stowarzyszeń zawodowych, pracodawców czy poszczególnych osób zainteresowanych przygotowaniem do zawodu i dalszym poszerzaniem swojej wiedzy i kompetencji.

Sekcja ta jest zaangażowana w promowanie i wdrażanie *Wytycznych* dotyczących doskonalenia zawodowego w celu budowania silnego i efektywnego zawodu. Jednakże treści zawarte w tym dokumencie dotyczą przede wszystkim nauki w bezpośrednim trybie stacjonarnym, a uwagi odnoszące się do nauki w trybie zdalnym zalecają jedynie zachowanie równowagi pomiędzy kształceniem analogowym i cyfrowym.

W związku z niezaprzeczalnym wpływem pandemii COVID-19 na kształcenie, także w obszarze LIS, z koniecznością przejścia na nauczanie zdalne i wykorzystywanie, w niewielkim dotąd stopniu stosowanych, nowoczesnych i interaktywnych narzędzi oraz form komunikacji niezbędne jest dokonanie weryfikacji treści zawartych w *Wytycznych* i przygotowanie poprawionej ich edycji. Podczas spotkania Sekcji paneliści podzielili się swoim doświadczeniem i wiedzą na temat wykorzystywanych nowych form, narzędzi i praktyk w zakresie kształcenia bibliotekarzy, które zostaną uwzględnione w nowej wersji.

Ciekawie zaprezentowała się Sekcja New Professionals, która we współpracy z International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres (Międzynarodowym Stowarzyszeniem Bibliotek Muzycznych, Archiwów i Centrów Dokumentacji), przy wsparciu Polskiego Wydawnictwa Muzycznego, Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP oraz IFLA Audiovisual and Multimedia Section pokazała m.in. miejsce muzyki w bibliotece (*Music in the Library World*).

Prelegenci zwrócili uwagę na rolę muzyki w lokalnych społecznościach, w działających w nich bibliotekach, współpracę pomiędzy nimi i studiami muzycznymi oraz możliwość promocji bibliotek i bibliotekarzy przez muzykę. Pokazali, że przestrzenie biblioteczne są doskonałym terenem do organizowania w nich występów, a także tworzenia i rozwijania kreatywności użytkowników bibliotek.

Główna referentka tego spotkania Georgina Binns (*„To have access to musical involvement through participation, listening, creation and information”: enabling this „Music Right for all” in our libraries*) przekonywała, że biblioteki w swoich pomieszczeniach powinny umożliwiać wszystkim użytkownikom dostęp do muzyki, jednego z najwspanialszych przejawów ludzkiej twórczości, odzwierciedlającej naszą historię i kulturę. Prawo do muzyki w bibliotece Binns rozumie jako nie tylko oczywiste korzystanie ze zbiorów muzycznych i informacji, ale także jako możliwość uczestniczenia w wydarzeniach muzycznych, słuchanie jej, czy tworzenie.

Madelyn Washington (*Mozart Takeover in the MD Anderson Library: „Non so piu cosa son” and „Martern aller Arten”*) zapoznała uczestników spotkania z działalnością Hamill Foundation Multimedia Studio, utworzonego we wrześniu 2011 r. w bibliotekach Uniwersytetu w Houston, które świadczy bezpłatne usługi studentom, wykładowcom i pracownikom w tworzeniu rejestracji dźwiękowej wysokiej jakości, m.in. nagrań z dwóch różnych oper Mozarta, w wykonaniu absolwentów Szkoły Muzycznej działającej w ramach Uniwersytetu w Houston. Biblioteki włączyły się w promocję filmu przygotowanego przez Wydział Komunikacji i Marketingu oraz koordynatora Biblioteki Muzycznej.

Bret McCandless (*Performance in the Library: An Opportunity for Learning and Discovery*) ukazał, że wydarzenie muzyczne zorganizowane w bibliotece może być okazją do nauki, ale także do odkrywania nieświadomych pasji i zainteresowań. Natomiast Gustavo Diaz (*Music Education in a Dome Library: El Cántaro Popular BioSchool*) przedstawił kształcenie muzyczne prowadzone w El Cántaro Popular BioSchool w Aregua, w Paragwaju.

O spostrzeżeniach i uwagach bibliotekarzy na temat bezpiecznego korzystania z Internetu, wniosków wyciągniętych z działalności bibliotek w czasie pandemii i czytelnictwa na świecie mówiono podczas sesji Sekcji Libraries for Children and Young Adults (*Librarians Figure It Out: Safer Internet, Pandemic Lessons and Reading around the World*). Zaprezentowane wystąpienia tworzyły trzy zagadnienia:

– badań dotyczących bezpiecznego korzystania z Internetu

Marianne Martens (*Background and overview of initial SID survey findings*) przedstawiła wyniki badań prowadzonych przez bibliotekarzy-koordynatorów z Safer Internet Day Working Group, reprezentujących 12 krajów, w ramach projektu Safer Internet Day. Celem badań było uzyskanie odpowiedzi na pytanie o dostęp do zasobów internetowych w bibliotekach różnych krajów, o przydatne źródła informacji, świadczone w tym zakresie usługi biblioteczne, zapewniane przez biblioteki bezpieczeństwo w korzystaniu ze zbiorów internetowych oraz pożądaną pomoc ze strony IFLA.

– nowatorskich działań prowadzonych przez biblioteki dla dzieci i młodzieży w czasie pandemii

Benjamin Scheffler (*Germany: The Best of Two Worlds: Face-to-Face and digital storytelling in sign language for hearing impaired children*) przedstawił program LeseZeichen adresowany do dzieci z wadami słuchu i ich opiekunów, realizowany w Zentral- und Landesbibliothek Berlin (oddział Kinder und Jugendbibliothek). Przybliżył także aktywności organizowane przez tę bibliotekę w formie stacjonarnej i zdalnej, np. storytelling w języku migowym w formie tradycyjnej podczas spotkań w bibliotece i dostępnych online, rekomendacje książek, także w postaci filmów wideo, w języku migowym.

Anton Purnik (*Russia: Post-Pandemic Libraries: Are Online Events Our New Everything?*) zastanawiał się czy nowe formy działań i usług wprowadzone podczas pandemii wejdą na stałe do katalogu prowadzonych prac. A referentki z Singapuru (Shirly Lim: *Learn*Unlearn*Relearn: Moving on*) oraz z Japonii (Junko Shiozaki: *Digital /and non-digital) efforts of Japanese children's librarians under COVID situation*) pokazały przeobrażenia dokonane w bibliotekach dla dzieci w ich krajach i wprowadzone nowe formy usług. Wśród cieszących się szczególną popularnością znalazły się, realizowane w obu krajach: storytelling w wersji online, udostępnianie książek w formie stacjonarnej, ale także dowożone dzieciom do domów czy udostępniane w formie drive-through. Ciekawą propozycją były przedsięwzięcia angażujące dzieci w aktywności popularyzujące czytanie i kontakt z biblioteką, np. zajęcia DIY (Do It Yourself), tworzenie filmików wideo czy książeczek. Potrzebne okazały się zajęcia przybliżające różne platformy komunikacji i uczące korzystania z nich.

– poznawaniu świata poprzez książki obrazkowe

Pokazano historię, stan obecny i przyszłość projektu *The World Through Picture Books*, zestawiającego najpopularniejsze książki obrazkowe. Ukazały się już dwie wersje zestawienia, a podczas WLIC 2022 będzie zaprezentowana ich trzecia edycja. Aktualnie w projekcie uczestniczą 43 kraje. W różnych bibliotekach i instytucjach edukacji i kultury organizowane są wystawy książek wymienianych w tych zestawieniach, co jest dobrą formą ich popularyzacji i umożliwienia poznawania świata poprzez książki (Annie Everall: *UK: The World Through Picture Books: Past, Present and Future*; Claire Stuckey: *Australia: Inspiring and Enhancing Professional Practice: The Australian Exhibition of the World Through Picture Books*; Yuko Nagano: *Japan: Use of the World Through Picture Books Exhibition in Tokio*).

Referenci z Sekcji IFLA Literacy and Reading zaprosili wielu wybitnych autorów i miłośników czytania (Isaak Olsson, Dame Jacqueline Wilson, Tim Bowler, Jasbinder Bilan, Tony de Saulles), aby podzielili się informacjami na temat książki, która zmieniła ich życie. Pokazali oni, w jak różnorodny sposób czytanie może, poprzez zabawę, uczyć nowych rzeczy, doskonalić, inspirować czy zapewniając chwilową ucieczkę od otaczającego świata, oddziaływać na czytelnika. Prezentacje te pokazano podczas sesji zatytułowanych *Let's read together*.

Zaprezentowane w tym roku nowości dotyczyły również zmian organizacyjnych w strukturze IFLA. Utworzonych zostało sześć nowych Komitetów Oddziałów Regionalnych (Azji i Oceanii; Ameryki Północnej; Ameryki i Łacińskiej i Karaibów; Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej; Afryki Subsaharyjskiej; Europy). Będą one rzecznikami regionów, które reprezentują i będą je w różnorodny sposób wspierać.

Podczas obecnego WLIC 2021 odbyło się sześć sesji regionalnych, każda z kluczowym mówcą, który skupiał się na zagadnieniach istotnych

dla danego regionu. I tak w Komitecie Azji i Oceanii mówiono o edukacji i nauce, w Komitecie Europy o prawie autorskim i otwartym dostępie; w Komitecie Ameryki Północnej o integracji cyfrowej, Ameryki Łacińskiej i Karaibów o polityce i przepisach dotyczących bibliotek, w Komitecie Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej o polityce ochrony, a Afryki Subsaharyjskiej o umiejętności czytania i pisania.

W ostatnim dniu Kongresu Prezydent IFLA Christine Mackenzie oraz Sekretarz Generalny Gerald Leitner wydali oświadczenie dotyczące sytuacji w Afganistanie (*IFLA Statement on Afghanistan*), w którym wezwali do poszanowania i przestrzegania praw człowieka, zwłaszcza wobec osób najsłabszych oraz kobiet, umożliwienie wszystkim równego prawa do edukacji i dostępu do informacji oraz ochrony dziedzictwa kulturowego Afganistanu i instytucji zajmujących się jego gromadzeniem, przechowywaniem i udostępnianiem (m.in. bibliotek, archiwów i muzeów).

Podczas Kongresu i Konferencji zapewniona była możliwość spotkań i rozmów z wystawcami, którzy wirtualnie prezentowali swoje nowości. Podobnie, jak w latach ubiegłych, zorganizowana została wystawa posterowa. Uczestnicy mieli okazję zdalnego zapoznania się z plakatami, porozmawiania z ich autorami i z wystawcami.

Tradycyjnie, podczas tegorocznego spotkania przyznane zostały nagrody w różnych kategoriach:

Nagrodę Dynamic Unit and Impact Award (DUIA) 2021 otrzymała Academic and Research Libraries Section za wybitne osiągnięcia i wysoką jakość pracy.

Specjalne wyróżnienia:

– DUIA Special Mention for Quality and Impact of the Work za jakość i oddziaływanie prac sekcji przyznano the Section on Education and Training (Sekcja Edukacji i Szkoleń),

– DUIA Special Mention for Facilitating Effective Communication za efektywną komunikację otrzymała the Library Services for Children and Young Adults Section (Sekcja Usług Bibliotecznych dla Dzieci i Młodzieży)

Biblioteką Publiczną 2021 r. została Deichman Bjørvika Oslo Public Library.

Pandemia, która spowodowała, że obecny WLIC 2021 odbywał się wirtualnie, skłoniła organizatorów do zastanowienia się nad stworzeniem nowego modelu Kongresu, zgodnego ze Strategią IFLA, który będzie łączył najlepsze aspekty tradycyjnych konferencji z możliwościami, jakie dają narzędzia cyfrowe. Na 2022 r. planowana jest konferencja w Dublinie (Irlandia), z udziałem osobistym, wzmocniona możliwościami online.

Elżbieta Barbara Zybort
Uniwersytet Warszawski